

POBLENOU

FESTES POPULARS

POBLENOU

FESTES POPULARS

Jordi Fossas - Joan Carles Luque

POBLENOU

FESTES POPULARS

Col·lecció «Catalunya Desapareguda»

Primera edició: febrer del 2024

© dels textos: Jordi Fossas Bonjoch

© dels textos: Joan Carles Luque Silvestre

© del pròleg: Maria Favà i Compta

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Hi col·laboren:

Ajuntament de Barcelona
Arxiu Històric del Poblenou

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / AHPN

Fotografia de la portadella:

Carlos Pérez de Rozas / AFB

Acrònims:

AFB (Arxiu fotogràfic de Barcelona)

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

AHPN (Arxiu Històric del Poblenou)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ISBN 978-84-19736-37-6

DL B-1596-2024

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Malgrat la misèria, ganes de festa

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Festes, una eina d'identitat

Pàg. 13

DE CARNAVAL A CORPUS

Cicle festiu de primavera

Pàg. 47

FESTA MAJOR

L'alegria del final de l'estiu

Pàg. 95

D'ESTIU A NADAL

De Sant Joan a Reis

Pàg. 115

FESTES LLIGADES ALS OFICIS

Els sants protectors

Pàg. 145

HOMENATGES I CELEBRACIONS

Trencar la rutina

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

MALGRAT LA MISÈRIA, GANES DE FESTA

Maria Favà i Compta, periodista

Ara el Poblenou és moda. Hi ha emprenedors que, a l'hora de buscar un local per al seu negoci, dubten entre el Poblenou i Los Angeles. No és cap acudit. El 2019 em vaig trobar unes empresàries que es plantejaven aquest dubte. Van optar pel Poblenou i els ha anat molt millor del que es podia preveure.

El Poblenou ara està morint d'èxit. Hi ha més hotels dels que voldríem i els residents estrangers, ben pagats per les seves empreses, han fet augmentar el preu de totes les coses. I han contribuït a gentrificar els indígenes del barri i especialment els més

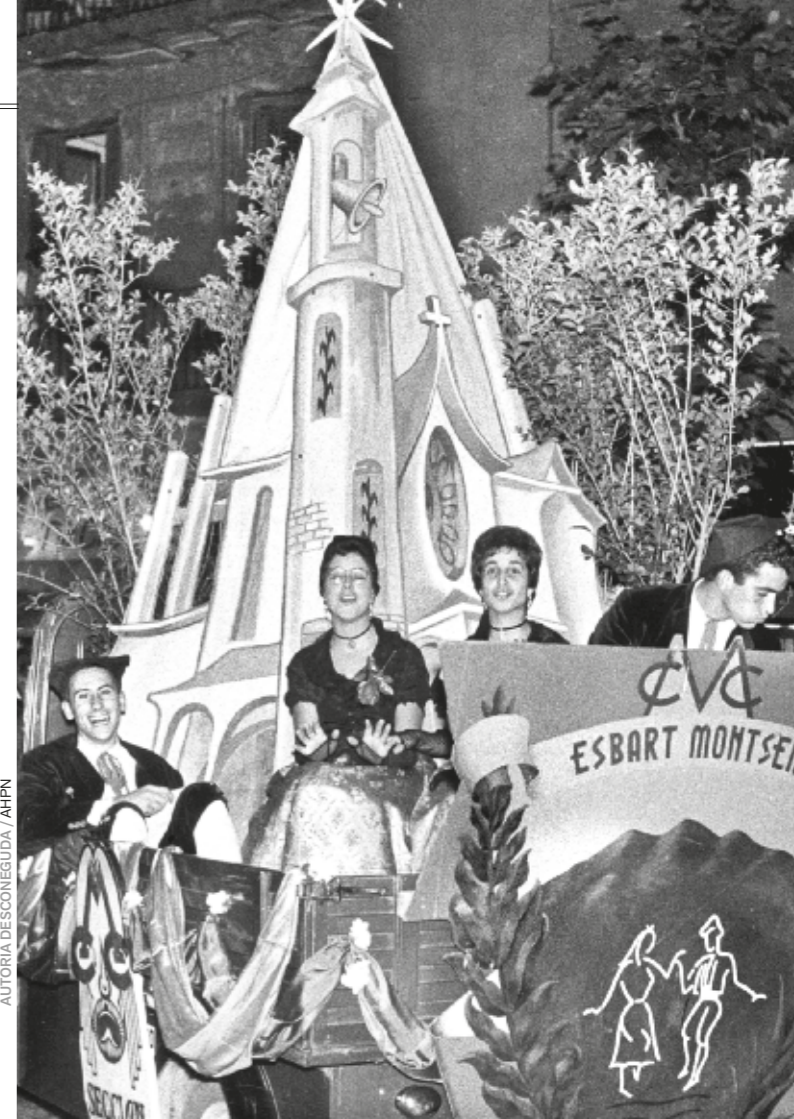
vulnerables econòmicament, que són els avis i els joves, que n'han hagut de marxar.

Però, fins fa quatre dies, el Poblenou era el cul de Barcelona. Alguns taxistes no hi volien anar a la nit i les immobiliàries contestaven «aquest barri no el toquem» quan hom volia vendre el pis. Durant un segle i mig, aquí va venir a parar tot el que feia nosa a la ciutat gran: el canyet, el cementiri general, l'hospital dels infecciosos i les fàbriques més pudents, com la triperia de l'avinguda d'Icària, tots els fums de can Torres, totes les sirenes i la catipén de ca l'Illa del carrer de Llull.

La vitalitat industrial que va tenir el barri fins a mitjan segle xx coexistia amb la precarietat dels treballadors, tant pel que fa als salaris com als horaris inhumans,

i l'escassa, per no dir nul·la, oferta de serveis per part de l'Administració. El Poblenou es va passar mitja vida reclamant mitjans de transport, escoles, equipaments culturals... Però, malgrat la misèria, els veïns es van decantar per formar sindicats, ateneus, cooperatives, mutualitats que cobrien malalties, atur i mort, i també muntaven escoles diürnes i nocturnes per a adults i nens. I encara els quedaven forces per crear societats recreatives i esportives com L'Aliança, l'Ateneu Colón o el Júpiter. I fer festa. Tenien tantes ganes de fer festa que durant uns quaranta anys el barri va tenir dues festes majors: la general, que és per la Mare de Déu de setembre, i la de Sant Martí, que només celebrava el veïnat de l'Ateneu Colón.

Aquest és el llibre que fa memòria, amb imatges entranyables, de les celebracions en minúscula i en majúscula. De les festes. De l'alegria de viure.

AUTORIA DESCONEGUDA / AHPN

Introducció

FESTES, UNA EINA D'IDENTITAT

Jordi Fossas i Joan Carles Luque

Un dels trets diferencials dels pobles són les seves festes populars. Ja fa més de 150 anys de la Festa Major del Poblenou i aquest és el motiu principal d'aquest recull d'imatges sobre les festes populars més arrelades al nostre barri, festes que són una eina d'identitat de primer ordre, perquè és allò que ens fa singulars com a poble.

El fet que el Poblenou tingui un origen contemporani industrial ha estat la causa de no trobar festes lligades a fets històrics o llegendaris. Amb

tot, un bon nombre d'actes estan directament lligats al calendari litúrgic festiu del cristianisme, com el cicle de Nadal i les festes relacionades amb la Pasqua, com ara el Diumenge de Rams, la Setmana Santa i el dijous de Corpus, que durant segles va ser una de les festes més populars.

A banda, la Festa Major és la principal festa d'un poble o barri. La Festa Major ha superat avui dia en importància qualsevol festa religiosa, les lligades als oficis i als actes socials i protocol·laris, que queden en segon terme. Una bona part de la importància que té rau en la seva organització, que és mèrit dels veïns, que s'erigien

AUTORIA DESCONEGUDA / COL·LECCIÓ JORDI FOSSAS BONJOCH

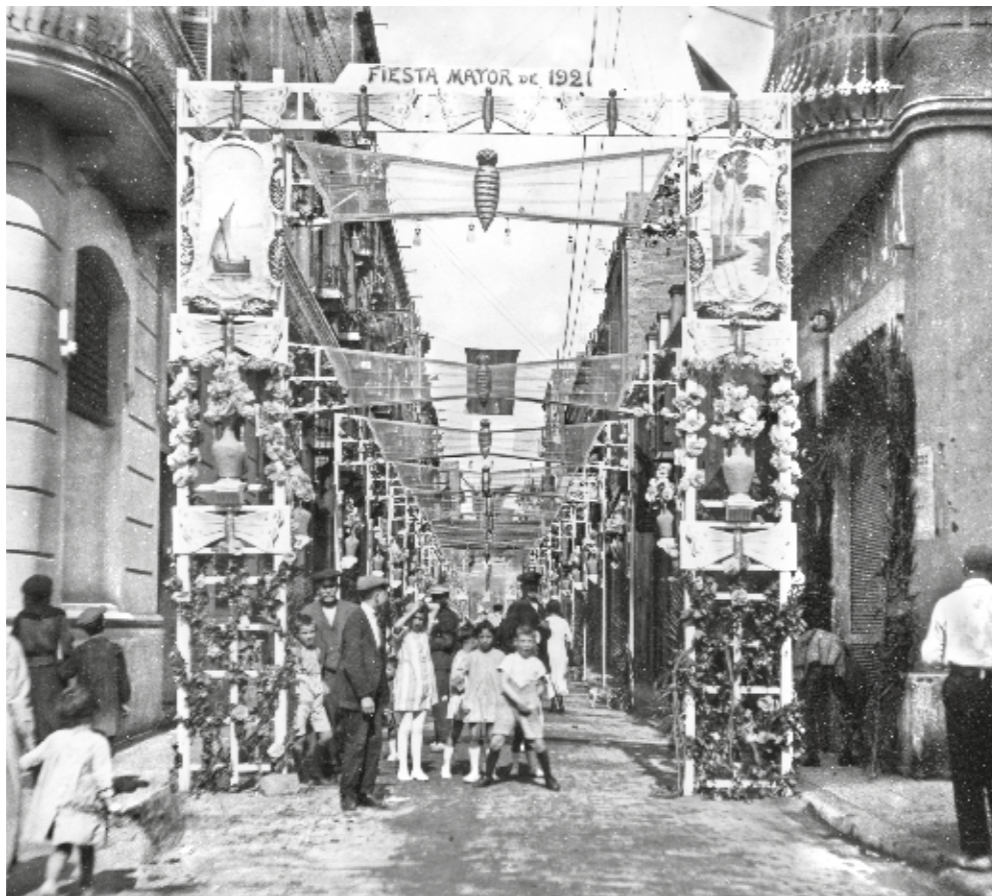

DESFILADA DE L'ACADEMIA ARNAU

Desfilada de mestres i alumnes de l'Acadèmia Arnau durant una processó de Corpus als anys vint. Darrere seu es veuen els músics que acompanyaven l'acte. A l'extrem de la dreta, un escamot de militars. Estan a punt de travessar el carrer de Pujades. A l'esquerra s'aprecien balcons engalanats amb domassos.

MARIÀ AGUILÓ, UNA ENTRADA MONUMENTAL

Un dels carrers més importants del barri, el de Marià Aguiló, a l'altura de Llull, decorat l'any 1921. A l'esquerra, l'edifici de la cooperativa L'Artesana. Sovint, la importància del carrer es veia reflectida en la seva decoració, que era obra –econòmica i humana– dels veïns.

AUTORIA DESCONEGUDA / AHPN

en comissions de festes. Alguns dels actes de la Festa Major són sovint organitzats per entitats amb una forta presència al barri –algunes d'elles centenàries–, però altres són actes organitzats pels veïns agrupats en petites comissions, que, amb molt esforç, voluntat i entusiasme, tiren endavant les seves iniciatives més lúdiques. Tots aquests veïns, els de les entitats i els de les comissions, tenen clar quin és el darrer sentit de la festa. Amb la festa ens il·luminem, donem sentit a les nostres vides tant en l'àmbit personal com col·lectiu. Les festes marquen tot un seguit de fites en el calendari anual que esperem d'una manera anhelant, amb esperança i desig per viure-les amb una il·lusió renovada. D'alguna manera tanquem el cercle quan sovint recordem aquests moments de joia i alegria, i amb l'ajuda de les imatges les podem rememorar.

Hem estructurat aquest llibre en cinc capítols que conformen les festes de la nostra vida: les vinculades

d'una manera o d'una altra amb l'Església, des de Carnaval fins a Corpus, i les de la resta de l'any, d'estiu a Nadal; la Festa Major; les festes relacionades amb oficis, i les celebracions i homenatges puntuals, també lligats a la necessitat de gaudir i viure d'una manera plena la nostra vida.

Així, doncs, com deia Josep Maria Huertas, un llibre es fa perquè la gent el llegeixi, no perquè algú l'escriu. Un llibre, aquest llibre, existeix perquè el públic en gaudeixi, n'apreni, el recordi, l'apassioni o, fins i tot, el detesti, però sempre pensant en la gent, a poder arribar a tothom.

No podem acabar sense donar les gràcies a totes aquelles persones, famílies, associacions, grups i entitats que ens han deixat les seves fotografies i ens han explicat un tros de la seva vida, de la història que s'amaga darrere de cada imatge.

AUTORIA DESCONEGUDA / AHPN

DE CARNAVAL A CORPUS

Cicle festiu de primavera

D'una manera similar a les festes nadalenques, la tradició cristiana va marcar un cicle festiu que abraçava tota la primavera. La passió, mort i posterior resurrecció de Jesucrist era l'eix central de tot aquest calendari festiu. Processons, misses, oficis, actes litúrgics perfectament pensats en el temps i en l'espai recordaven el nucli essencial de la fe cristiana. Per a tot aquest seguit d'actes fruit d'una tradició mil·lenària era imprescindible la participació popular. Aquesta participació, que abans de la República i la Guerra Civil era fruit d'una forta devoció popular, es va veure «animada» per la força del nacionalcatolicisme franquista. No obstant això, a mesura que la societat es va anar secularitzant i el pes sociològic de l'Església va perdre força, la participació popular en aquests actes va caure d'una manera sensible. Amb tot, moltes de les festes religioses han adquirit una part més lúdica i popular, com, per exemple, el Carnaval, amb actes de diversió abans d'entrar en el període quaresmal que precedeix la Setmana Santa, o bé les catifes de flors que guarnien els carrers per Corpus. Aquests elements no religiosos hi atorguen una mirada diferent de la que tenia en els seus orígens.

AUTORIA DESCONEGUDA / COL·LECCIÓ JORDI FOSSAS BONJOCH

LES FILLES DEL SENYOR PANÉ

Al terrat de casa de Fermí Pané Boronat al carrer dels Almogàvers, les seves filles es fotografien abans de desfil·lar en la rua de Carnestoltes. D'esquerra a dreta, Pilar, Adela, Montserrat i Lola. L'habitatge era a la cruïlla d'Almogàvers amb el carrer de Catalunya, avui carrer de la Ciutat de Granada.

ELS PANÉ GAUDEIXEN DEL CARNESTOLTES

L'industrial Ramon Pané amb les seves nebodes desfilen en cotxe a la rua de Carnestoltes de Barcelona a mitjan anys trenta. Ramon Pané era propietari d'una indústria de construcció de maquinària al carrer dels Almogàvers. L'empresa estava especialitzada en maquinària per a farineres d'arreu del món.

AUTORIA DESCONEGUDA / COL·LECCIÓ JORDI FOSSAS BONJOCH

